

42 Avkastningsskatt på utländska försäkringar

Lag (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel
Prop. 1989/90:110
Ds. 1996:27
prop. 1994/95:187
Regeringens skrivelse Skr.1995/96:7
prop. 1995/96:97, bet.1995/96 SkU 16
prop. 1995/96:231, bet.1996/97 SkU 4
prop. 1998/99:142
prop. 1999/2000:2

Sammanfattning

Den 1 januari 1997 infördes avkastningsskatten, lag (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel (prop. 1995/96:231, 1996/97: SkU4, SFS 1996:1236), AvPL, för utländska pensions- och kapitalförsäkringar. Denna skatt ersatte den tidigare premieskatten (SFS 1990:662, prop. 1989/90:110) som tidigare utgick på utländska pensions- och kapitalförsäkringar.

Allmänt

När det gäller utländska kapitalförsäkringar finns det en variationsrik flora av försäkringar med villkor som utgår från respektive lands försäkringsrätt. I vissa fall skiljer sig dessa försäkringar från motsvarande svenska försäkringar bland annat genom att de tidsgränser som gäller för lyftning av försäkringsbelopp och regler för återlån är mycket generösa. I många fall kan försäkringarna dessutom anpassas speciellt till kundernas egna behov och villkor. Detta bidrar till att vissa försäkringar kan användas i skatteundandragande syfte, d.v.s. för att vinna skattefördelar utanför det svenska skattesystemets syfte och kontroll. Ett problemområde är om förmånstagare är insatta till av arbetsgivare tecknade kapitalförsäkringar och om detta ska medföra beskattning av anställd såsom löneförmån. Ett annat problemområde är om ränte- och förvaltningskostnader kan vara avdragsgilla eller om de är en del av försäkringspremierna.

Beträffande avkastningsskatten är dock kontrollproblemen, d.v.s. att kontrolluppgifter lämnas från utländska försäkringsgivare som är det väsentligaste området vid inkomsttaxeringen. Vid både taxering och revision bör en uppföljning ske av tecknade samt köpta och sålda kapitalförsäkringar och redovisning härav i inkomstdeklarationen.

Försäkring eller banksparende

En kapitalförsäkring, traditionell eller en Unit Linked-försäkring (fondförsäkring), kan inte jämföras med ett bank- eller fondsparende dels eftersom sparandet sker genom försäkringsföretaget och detta har den omedelbara äganderätten till den sparade egendomen, dels eftersom en försäkring innehåller ett visst mått av riskmoment knutet till en viss eller vissa personers liv. Svenska kapitalförsäkringar har haft en riskfaktor i försäkringen utgörande 5 % enligt en sundhetsprincip som rekommenderats av Finansinspektionen. Genom ändring av försäkringsrörelselagen har sundhetsprincipen i sin hittillsvarande utformning borttagits och ersatts av en allmän rörelseregel bestående av tre principer: stabilitetsprincipen, genomlysningssprincipen och standardprincipen. När det gäller utländska kapitalförsäkringar har RR i tvenne domar 1994-01-17, RÅ 1994 not 19 och 20, godtagit ett så lågt riskmoment som 1 % (i ett mål ända ner till 0,1 % i vissa fall), vilket således kan sägas utgöra den enda skillnaden mot ett banksparende eller ett fondsparende, bortsett från egendomen i försäkringen kan sägas vara indirekt ägd. Egendomens avkastning, som i huvudsak ska tillkomma försäkringstagaren, är för svenska försäkringar föremål för en inkomstbeskattning hos försäkringsgivaren. En sådan ordning – avkastningsbeskattning hos försäkringsgivaren - är grundtanken bakom den fullständiga skattefrihet som föreligger enligt inkomstskattelagen (tidigare kommunalskattelagen) för till följd av K-försäkringen utfallande belopp till den försäkrade eller till förmånstagare, även för den del beloppen som överstiger inbetalda belopp och som kan anses som en förräntning av dessa. I andra stater och områden förekommer såväl att beskattning sker hos försäkringsgivaren som att beskattning sker hos försäkringstagaren som att ingen beskattning sker.

En form för investering i form av kapitalförsäkring är de s.k. Executive Investment Bonds (EIB), som finns hos försäkringsgivare bl.a. på Isle of Man. Kunderna erbjuds att lägga in aktiedepåer i en fondförsäkring. Vanligen måste försäkringstagaren investera 500.000 kronor för att erhålla en sådan försäkring. Försäkringstagaren får sedan en fullmakt från försäkringsgivaren att själv handla med aktierna i försäkringen trots att dessa överlåtits till försäkringsgivaren.

Det förekommer att en företagare i egenskap av försäkringstagare placerar sina onoterade aktier i fåmansbolag i en fondförsäkring och härigenom söker kringgå fåmansbolagsreglerna i inkomstskattelagen. Formell ägare av aktierna blir ju försäkringsgivaren. Ett sådant förfarande bör prövas utifrån föreliggande omständigheter i det enskilda fallet. Möjligheter till genomsyn eller tillämpning av skatteflyktslagen kan föreligga. Jfr. LR i Göteborg dom 2001-06-20, målnr. 1789-00.

Premieskatt

Bestämmelserna om premieskatt slopades vid årsskiftet 1996/97 och ersattes av bestämmelser om avkastningsskatt på utländska kapitalförsäkringar (SFS 1236-1242, prop. 1995/96:231) motsvarande den skatt som gäller för svenska kapitalförsäkringar, dock med den skillnaden att försäkringstagaren är skattskyldig i stället för försäkringsgivaren till avkastningsskatt vad gäller de utländska försäkringarna.

Enligt lag (1990:662) om skatt på vissa premiebetalningar utgick en skatt på 15 % på premier för utländska personförsäkringar, pensions- och kapitalförsäkringar (ej skadeförsäkringar).

Skatten skulle erläggas av såväl fysiska som juridiska personer som är bosatta eller stadigvarande vistas i Sverige. Skatten ansågs utgöra en statlig icke avdragsgill skatt i och med den motsvarar en skatt för en icke avdragsgill kostnad såsom för kapitalförsäkring.

RSV:s beskattningsavdelning i Ludvika var handläggare av denna skatt och kunde också meddela befrielse från eller nedsättning av premieskatten. Premieskatt utgick även på försäljning av begagnade kapitalförsäkringar. Vid övertagande av utländsk kapitalförsäkring likställdes betalningen med en engångspremie vid tecknandet av ett nytt avtal. Betalningsbeloppet utgjorde underlag för premieskatt. Denna regel tillämpades på ersättningar som betalades efter den 30 juni 1995.

LR har 1998-09-24, målnr 272, 274-96 (Safir-målet) i enlighet med EG-domstolens avgörande 1998-04-28, målnr C 118-96 beslutat, att Romfördraget artikel 59 utgör hinder mot att Sverige får ta ut premieskatt på utländska kapitalförsäkringar.

Skattskyldig

I 2 § 7 första stycket AvPL anges att skattskyldiga till avkastningsskatt är i Sverige obegränsat skattskyldiga som innehar försäkring som är meddelad i försäkringsrörelse som inte bedrivs från fast driftsställe i Sverige och är kapitalförsäkring eller försäkring som anses som pensionsförsäkring enligt 58 kap. 5 § IL.

Med innehavare av en försäkring avses inte enbart den som ursprungligen tecknat försäkringen utan även den som genom bo-

delning eller, efter försäkringsfall, genom förmånstagarförordnande har rätt att förfoga över försäkringen enligt avtalet (prop. 1995/96:231 s.50). Även den som senare övertagit äganderätten till försäkringen genom t.ex. köp etc. anses som innehavare av försäkringen. Observera att begreppet innehavare kan inte likställas med de i 8 § lagen (1991:323) om statlig förmögenhetsskatt, SFL, omnämnda förutsättningar för en person ska anses likställd med ägare. Begreppet innehavare i 2 § 7 första stycket AvPL är mer inskränkt i sin betydelse.

Det förtjänar att påpekas, att det finns utländska kapitalförsäkringar, vilka ägs till ideella andelar av alltifrån två personer till ett tiotal personer, som innehavare. Detta bör framgå av försäkringsbrevet och bör kontrolleras. I vissa fall fördelar makar den innehavda försäkringen emellan sig utan att detta framgår av försäkringsbrevet. I sådana fall bör teckningshandlingen avseende försäkringsavtalet infordras för en kontroll av de rätta förhållandena.

Bestämmelserna om avkastningsskatt, AvP, gäller inte för rena riskförsäkringar, som enbart avser olycks- eller sjukdomsfall eller dödsfall senast vid 70 års ålder och som inte är återköpsbara.

Även en försäkring som i det land den är tecknad anses som en pensionsförsäkring är enligt IL en kapitalförsäkring, om den inte uppfyller villkoren i 58 kap. 4-16 §§ IL. Skattemyndigheten kan dock lämna medgivande (dispens) att försäkringen ska anses såsom en svensk pensionsförsäkring (58 kap. 5 § IL).

I RÅ 2000 ref 28 har RR tagit ställning till skattekonsekvenserna vid överföring av pensionsutfästelser och medel till en utländsk trust, vilken sedan vid pensionsfallet skulle teckna en "utländsk tjänstepensionsförsäkring" som inte inrymdes i bestämmelserna 58 kap. 5 § IL. Försäkringen likställdes med en enligt svensk skatterätt tecknad kapitalförsäkring, på vilken AvPL var tillämplig. RR ansåg dock i förevarande fall att den anställde inte var skattskyldig för avkastningsskatt som innehavare av försäkringen, vilken tecknats av trusten, oaktat att den anställde blev beskattad såsom för lön för förmånen av att trusten betalade försäkringen. Från försäkringen till den anställde utfallande belopp var å andra sidan att anse som belopp på grund av kapitalförsäkring och således fria från inkomstskatt enligt IL.

Försäkringsrörelse i Sverige

I RÅ 1992 ref 29 prövades frågan om innebörden av begreppet försäkringsrörelse enligt 1 § lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige. ALPHA Insurance Ltd var ett på Cypern inregistrerat försäkringsbolag som utan koncession marknadsförde livförsäkringar genom direktreklam

till presumtiva kunder i Sverige. Bolaget hade inget fast kontor eller ombud i Sverige men hade anlitat här bosatta personer som referensgivare och uppgiftslämnare i övrig som fått viss ekonomisk ersättning för detta arbete. RR:s majoritet fann att bolaget bedrivit försäkringsrörelse i Sverige.

EU/EES-försäkringsgivare får bedriva försäkringsverksamhet i Sverige med stöd av koncession i hemlandet antingen genom fast driftsställe (sekundäretablering) i Sverige eller genom gränsöverskridande verksamhet. Med sekundäretablering avses generalagent, filial eller en generalrepresentation för flera försäkringsgivare i en sammanslutning. En generalagent driver ingen egen försäkringsrörelse utan det är det utländska företaget som driver verksamheten genom agenten som representerar försäkringsgivaren i alla rättsförhållanden som föränleds av verksamheten i Sverige (SOU 1996:77 s. 110). Uttrycket fast driftsställe innefattar att någon är verksam här i riket för en näringsverksamhet och har fått och regelmässigt använder fullmakt att sluta avtal för verksamhetens innehavare (2 kap. 29 § IL).

Försäkringar som tecknas genom utländsk försäkringsgivarens generalagent i Sverige är med andra ord att anse som tagna i Sverige och den utländska försäkringsgivaren är skattskyldig till avkastningsskatt för verksamheten i Sverige.

Gränsöverskridande verksamhet

Med gränsöverskridande verksamhet avses att ett utländskt försäkringsföretag från utlandet tillhandhåller försäkringstjänster på den svenska marknaden. Så snart det utländska företaget genom ombud eller andra åtgärder, t.ex. marknadsföring, försöker sälja försäkringar i Sverige betraktas det som en gränsöverskridande verksamhet. Även när kunden själv tar initiativ till kontakt med det utländska företaget anses det som gränsöverskridande verksamhet. En försäkringsaffär som förmedlas av försäkringsmäklare räknas som gränsöverskridande verksamhet. Detta förutsätter dock att verksamheten är av viss omfattning. En enstaka förmedlad affär anses inte som sådan verksamhet (prop. 1997/98:141 s. 73 och s. 101, 2 kap. 1 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige).

Utländska försäkringsgivares utanför EU/EES måste ha koncession i Sverige och vara etablerade här om de avser att vara verksamma på den svenska marknaden medan EU/EES-försäkringsgivare, som ovan framgår, med stöd av koncession i hemlandet får bedriva gränsöverskridande verksamhet i Sverige. Försäkringsföretag utanför EU/EES får alltså inte bedriva gränsöverskridande verksamhet i Sverige. En utländsk försäkringsgivare, som har koncession i Sverige, har därmed också ett fast driftsställe här.

Utländska försäkringsgivare utanför EU/EES kan få tillstånd av Finansinspektionen att marknadsföra sina produkter i Sverige om försäljningen sker genom ett närstående bolag (eller ett bolag med vilket de har samarbetsavtal) som har koncession i Sverige (4 kap. 1 § 2 st. lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige).

Kapitalunderlag

Kapitalunderlaget utgörs av försäkringens värde vid beskattningsårets *ingång*. I detta värde ska enligt 3 § 6 – 7 st. AvPL inräknas försäkringens totala värde, dvs. ett enligt försäkringstekniska grunder framräknat återköpsvärde med tillägg för beräknad upplupen del i livförsäkringsrörelsens överskott (allokerad återbäring). I en traditionell försäkring (ej fondförsäkring) innebär detta, att fråga är om försäkringens värde inklusive tilldelad bonus och allokerad återbäring samt övrigt eventuellt förekommande tilldelningar. Fondförsäkringar värderas till marknadsvärdet på de underliggande tillgångarna. Varje års inbetalningar och eventuella värdeökning blir således föremål för avkastningsskatt fr.o.m. nästföljande år. Värdeminskningar under beskattningsåret påverkar först nästa års avkastningsskatt

Skatteunderlag

Skatteunderlaget utgörs av kapitalunderlaget multiplicerat med den genomsnittliga statslåneräntan, SLR, under kalenderåret före beskattningsåret. Skatteunderlaget avrundas nedåt till helt hundratal kronor.

Statslåneräntan

1996	7,90	1999	4,88
1997	6,47	2000	5,35
1998	4,98	2001	4,97

Taxeringsår	Beskattningsår	SLR kalenderåret	%
1998	1997	1996	7,90
1999	1998	1997	6,47
2000	1999	1998	4,98
2001	2000	1999	4,88
2002	2001	2000	5,35
2003	2002	2001	4,97

Lägg märke till att vid 1998 års taxering blev i normalfallet inte någon avkastningsbeskattning av utländsk försäkring aktuell, eftersom värdet av försäkringsavtal ingångna före den 1 januari 1997 är undantagna från beskattning för värdet per den 1 januari 1997 (fribelopp). Vid senare beskattning får till detta fribelopp tillägg ske för en årlig värdestegring beräknad efter den genom-

snittliga SLR för kalenderåret före beskattningsåret, dvs. med ränta på ränta-beräkning allt eftersom åren går.

Undantag från denna friregel är de fall då en utländsk försäkring övergått till ny innehavare efter utgången av år 1996 på annat sätt än genom arv, testamente, gåva eller bodelning eller, såvitt gäller försäkring som har samband med tjänst, genom överlåtelse mellan arbetsgivare på grund av anställds byte av tjänst (3 § 8 st. AvPL). En s.k. begagnad försäkring som förvärvats genom köp etc. blir således skattepliktig till AvP med hela försäkringens värde.

Det bör noteras, att en utländsk P- eller K-försäkring, som tagits före 1997-01-01, förblir skattefri avseende AvP om ingen ytterligare premiebetaling sker eller att försäkringen inte överläts på annat sätt än som här ovan nämnts. Om ytterligare premiebetaling sker först några år senare efter 1996-12-31 blir beskattning aktuell först fr.o.m det beskattningsår betalningen skedde. Om betalning skett exempelvis 2001 blir beskattning aktuell vid 2002 års taxering om värdet per den 1 januari 2001 skulle överstiga det uppräknade fribeloppet. Detta gäller även för s.k. begagnade försäkringar som förvärvats före 1997.

Skattesats

I 9 § AvPL anges att skattesatsen är 30 % av nio tiondelar (=27 %) av skatteunderlag hänförligt till annan personförsäkring än pensionsförsäkring. För pensionsförsäkring är skattesatsen 15 %.

Beskattningsförfarande

Enligt 10 § AvPL gäller för avkastningsskatten bestämmelserna i taxeringslagen (1990:324) och skattebetalningslagen (1997:483). Skatteunderlaget ska redovisas i inkomstdeklarationen och skatten påförs i form av slutlig skatt i slutskattebeskedet.

Avräkning utländsk skatt

Den skattskyldige innehavaren av försäkring har rätt till nedsättning av avkastningsskatt med den skatt som belastat försäkringen i det utländska försäkringsföretaget eller den skatt som den skattskyldige själv betalat utomlands för försäkringen (10 a § AvPL). Rätten till nedsättning gäller utländsk skatt som betalats efter årsskiftet 1996/97. Nedsättning medges endast om avräkning inte får ske för den utländska skatten enligt lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt (avräkningslagen).

Med utländsk skatt avses sådan skatt som anges i 14 § avräkningslagen (inkomstskatter, punktskatter och förmögenhetsskatter, dock inte mervärdesskatt). Grundregeln är att det är den faktiska skattebelastningen som ska beaktas. Det är den skattskyldige som ska lämna den utredning som behövs för prövning av nedsättning av AvP.

732 Avkastningsskatt på utländska försäkringar

Visar den skattskyldige att förutsättningar för nedsättning föreligger, men har han inte förmått att lämna samtliga uppgifter som behövs för att tillämpa nedsättningsreglerna, får nedsättning ske med ett skäligt belopp. Av förenklingsskäl kan godtas ett försiktigt beräknat skattebelopp som kan antas ha belastat försäkringen. Yrkande om nedsättning av skatt på försäkringar tecknade i försäkringsbolag i s.k. skatteoaser ska normalt inte godtas. Kupongskatt som försäkringsgivaren betalt eller annan motsvarande skatt på utdelning till försäkringsbolaget ska inte avräknas. Den svenska skatten är internationell sett ganska hög och uppgår för beskattningsåret 2001 till 1,4445 % (27 % av 5,35 %) av försäkringens värde. Vid en rimlighetsbedömning kan en jämförelse ske med den svenska avkastningsskatten.

Om den utländska skatten ett visst år överstiger den svenska skatten får den del som inte kan avräknas sparas och räknas av ett senare år mot avkastningsskatt på samma försäkring.

Beskattningsår

I 12 § AvPL anges att beskattningsår för skattskyldiga enligt 2 § 7 första stycket AvPL, d.v.s. de som ska betala avkastningsskatt på utländska försäkringar, alltid ska vara kalenderår. Detta gäller således oavsett om den skattskyldige är om en fysisk eller juridisk person och oavsett vilket räkenskapsår den skattskyldige har i sin vanliga näringsverksamhet.

Uttryck och Termer

Termer och uttryck i AvPL har samma betydelse och tillämpningsområde som i IL.

Kontrolluppgifter

Utländska försäkringsföretag som avser att bedriva gränsöverskridande försäkringsverksamhet i Sverige ska enligt 13 kap. LSK till Finansinspektionen, innan verksamheten inleds, lämna en skriftlig förbindelse enligt vilken företaget årligen senast den 31 januari till RSV ska lämna kontrolluppgifter enligt bestämmelserna i LSK. Blankett *Förbindelse - gränsöverskridande verksamhet, utländska försäkringsföretag (RSV 2745)*.

Förmedlare av utländsk försäkring, vanligen en försäkringsmäklare, ska enligt 12 kap. 4 § LSK till RSV lämna sådana uppgifter om försäkringsgivare och försäkringstagare (namn, adress, personnummer) att personerna kan identifieras. Blankett *Förmedlad utländsk försäkring (RSV 2749)*.

Kontrolluppgift om värdet av utländsk försäkring lämnas på blankett *RSV 2326*. För fysisk person och dödsbo ska enligt 11 kap. 8 § LSK kontrolluppgiften innehålla dels försäkringens värde vid aktuellt beskattningsårs utgång, dels försäkringens värde vid detta års ingång. Uppgift enligt 11 kap. 8 § LSK användes både vid

beräkning av underlag för AvP och vid beräkning av skattepliktig förmögenhet.

Övrigt

Inkomna kontrolluppgifter uppvisar en mycket stor variationsrikedom avseende vilka uppgifter som lämnas. Vissa kontrolluppgifter, bl.a. från franska försäkringsgivare, visar in- och utgående värdebesked, under året gjorda inbetalningar, på försäkringen belöpande skatter etc. Av vissa kontrolluppgifter framgår att innehav av värdepapper i försäkringen felaktigt har redovisats till ett deklarationsvärde för direktägda värdepapper i stället för till marknadsvärdet (7 § AvPL).

Vid granskning av inkomna kontrolluppgifter bör utredas:

- Kopia på försäkringsbrev, som bland annat visar när försäkringen är tecknad och vem som är försäkrad, försäkringstagare och eventuell förmånstagare
- Försäkringsvillkoren
- Värdebesked avseende försäkringen vid årets in- och utgång
- Kontobesked avseende erlagda skatter som ska avräknas
- Kontobesked utvisande underliggande egendoms värdering